

Orientacija na drugačen način

Sabina Stopar, profesorica športne vzgoje, CŠOD, OE LIPA

Orientacijo učenci pogosto zaznajo kot vsebino, ki jim ni preveč ljuba, saj je potrebno imeti dovolj znanja za uspešno delo. Učno vsebino sem zastavila kot medpredmetno aktivnost s poudarkom na orientacijski dejavnosti v naravnem okolju (vrtača) z naravnimi in umetnimi rekviziti in jo nadgradila z Modelom Roke, Estetskim pristopom ter Skrivnostnostjo. Gre za inovativne interdisciplinarne primere poučevanja na prostem za trajnostni razvoj, ki jih razvija Center šolskih in obšolskih dejavnosti (CŠOD). Na slednjih izobraževanjih udeleženec pridobi kompetence za samostojno izvedbo učne dejavnosti na prostem ter spozna aktivnosti in metode za poučevanje za trajnostni razvoj v povezavi z didaktiko učenja na prostem in izkušnjskim učenjem.

1 Uvod

V bližini doma CŠOD Lipa v Črmošnjicah obiskovalci občudujejo in raziskujejo njegovo okolico. Presenečeni so nad številnimi drevesnimi vrstami in naravnimi vrtačami. Večinoma učenci ne prepoznajo naravnega pojava. Želela sem jim približati neznano s pomočjo lastne izkušnje. Aktivnosti potekajo na prostem v svojstvenem okolju, v/ob vrtači. Medpredmetno sem povezala orientacijo z naravoslovjem in tehniko (prostor izvedbe, filtracija vode, izdelava kompasa), likovno vzgojo (izdelava gnezda, odtis lubja), matematiko (meritve vrtače in smreke) in slovenščino (ekološki zapis) ter športom (gibanje v/ob vrtačah). Inovativnost z vidika prepletanja dveh različnih pristopov (Estetski pristop, Model Roka) na nevsiljiv in spontan način sem nadgradila z začetno Skrivnostnostjo na dnu vrtače.

Skozi naloge v naravnem okolju so otroci spoznavali orientacijo na drugačen način. Pri izvajanju aktivnosti so uporabljali naravni prostor, naravne in umetne rekvizite (vrtača, vrv, posode in pribor iz odpadne embalaže, naravni materiali ...). Pri estetskem pristopu so občutili okolje tako, da so pri evalvaciji na dnu vrtače (moj prostor) občudovali okolico z vsemi čutili. Pozneje so svoje predloge varovanja okolja na kratko zapisali. Pri iskanju naravne posebnosti jim je bil v pomoč ortofoto posnetek ter slikovno in opisno gradivo. Možnost opravljanja nalog v lastnem zaporedju, ritmu ter prosti izbiri lastnih petih aktivnosti (odprti krog) je učence dodatno motiviralo za delo, saj so se počutili samoodgovorne za svoje početje. Vse aktivnosti so prenosljive v druga okolja. Zaradi večkratne uporabe navodil in pripomočkov je učna ura trajnostno naravnana.

2 Izvedba dejavnosti

Aktivnost sem izvajala z učenci, starimi od 9 do 10 let, udeleženci šole v naravi v domu Lipa v Črmošnjicah. V uvodu so učenci prejeli osnovna ustna

navodila za delo na dnu vrtače v okolici doma. Opozorila sem jih na varnost pri izvajanju nalog in jim razložila, da nikoli ne prečkamo cest v bližini. Udeleženci so se v manjših skupinah (3–5 otrok) lotili uvodne naloge, to je bilo zavezovanje čevljev. Ker ima veliko otrok čevlje, ki se zapirajo na ježka, sem pripravila kartonast model. Ko so zavezali svoje čevlje ali vezalke na modelu, smo nadaljevali z delom. Zaradi varnosti in opaznanj pri delu z mlajšimi učenci, da je to znanje slabo priučeno, je bil to predpogoj za nadaljnje delo.

Zavezovanje čevljev

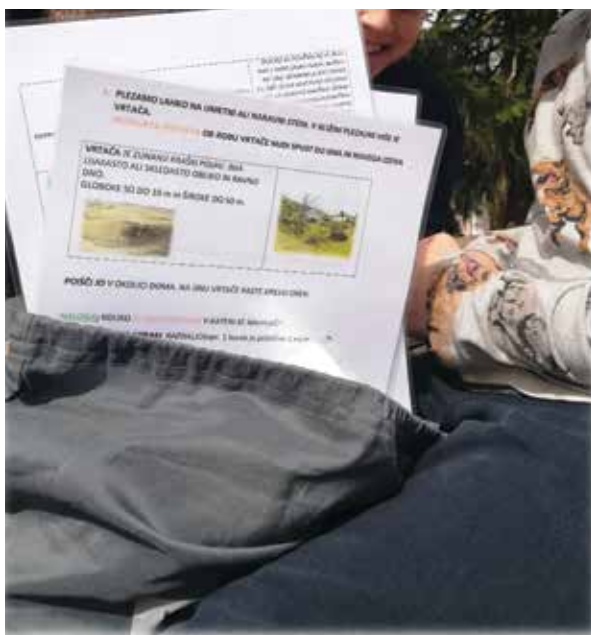
Skupina je nato prejela nahrbtnik z vsemi navodili in pripomočki (ortofoto posnetek okolice doma Lipa, opis in slikovno gradivo vseh sedmih nalog, magnet, žlico, žico, posode, voščenske, list papirja ...).

Delovna vnaema

2.1 Odprti krog

Oblika dela je bila odprti krog. Učenci so naloge reševali na določenem prostoru, vendar po lastnem vrstnem redu. Poiskati in opraviti so morali naloge na določenih mestih, ki so jih našli s pomočjo opisa lokacije, uganke ali foto lova. Od sedmih ponujenih nalog so jih morali opraviti vsaj pet. Za povezovanje orientacije v naravnem okolju in doživljanje okolja so se aktivnosti dogajali ob domu ČŠOD Lipa v ob naravni »luknji«/vrtači.

Kateri izziv bo naš?

Prva naloga je od njih zahtevala, da s pomočjo opisa poiščejo ustrezno vrtačo in jo s pomočjo korakov premerijo (širino, dolžino). Druga naloga jih je s pomočjo opisa in fotografije usmerila proti smreki, ki jo je bilo potrebno izmeriti na primitiven način. Tretjo nalogo so reševali s pomočjo zemljevida črmošnjiške doline, kjer so med drugim s pomočjo legende poiskali določeno goro s planinsko kočico in zapisali nadmorsko višino. Četrto in peto nalogo so našli po opisu, s pomočjo fotografije in uspešno rešene uganke. Njihova naloga je bila ustvariti ptičje gnezdo (ob modelu pravega) in narediti odtise lubja različnih drevesnih vrst (lipa, en iglavec in en listavec po lastni izbiri). Šesta naloga je zahtevala foto lov iskanja podrtega štorra in preveritev, ali drži teza glede letnic in orientiranosti drevesa. S pomočjo predhodnega znanja o orientaciji (mah na drevesih oz. z izdelavo kompasa) so določili smeri neba. Sedma naloga je bila naravovarstvena, saj so odpadno vodo še dodatno umazali, ustvarili naraven filter in opravili filtracijo vode. Učenci so lahko na posamezni postaji sami ustvarili svojo različico reševanja naloge.

Zaključili smo z evalvacijo učne ure na dnu vrtače, kjer so učenci razgrnili blazino, se ulegli, zaprli oči ter občutili naraven prostor. Pogled navzgor jih je navdal z enkratnimi občutki, saj so opazovali mogočne krošnje dreves na vrhu vrtače. Presenetile so jih tudi nižje temperature. Svoje občutke o va-

Filtracija vode

rovanju okolja in razmišljanja, kaj lahko naredijo doma, ter predloge vaščanom o varovanju okolja so na kratko zapisali.

2.2 Pedagoški pristopi

Uporabila sem znanje, ki sem ga pridobila na izobraževanjih CŠOD (Model Roka, Estetski pristop, Skrivnostnost), in vse pristope uporabila pri aktivnostih.

2.2.1 Model roke

Model roke ali »Hand model« je pedagoški pristop, kompas, vir navdiha. Za učitelja pomeni celostni pristop k načrtovanju, razmišljanju, refleksiji in evalvaciji.

Okvir po Modelu Roka predstavlja ORIENTACIJA – trajnostno.

Med učno vsebino so spodbujene nadosebne vrednote pri učencih:

- spoštovanje in upoštevanje prihodnjih generacij (Znanje je nekaj, kar se naučimo, nekaj ga pa pridobimo. Slednjega lahko usvojimo z raziskovanjem, kako je to potekalo nekoč in kako le-to združiti s sodobnim načinom dela, da bomo čim manj posegali v naravno okolje ter ga ohranjali za bodoče rodove; orientiranje v okolju, uporaba požaganega drevesa za spuščanje ...);
- spoštovanje narave in skrb za stanje našega planeta (spoznavanje kraškega sveta in značilnosti vrtače, izdelava gnezda).

Po Modelu roke so otroci pridobili kompetence za oblikovanje trajnostne prihodnosti:

- zavedajo se medsebojne povezanosti – jaz, ti in svet okoli nas (narava – prostor za sprostitev, gibanje, skrb za ohranitev okolja);
- omogočeni so jim bili sodelovanje, udeležba, prevzemanje odgovornosti in usmerjanje lastnega učenja (učenci znotraj skupine so delovali po motu več glav več ve. Npr. domišljija ne pozna meja);
- učencem smo omogočili razumevanje in obvladovanje lastnih čustev ter upoštevanje čustev drugih (pri neuspešnem poskusu ...);
- učencem smo dopustili, da so prevzeli odgovornost za lastno učenje in razmislek o tem, kaj so se naučili in na kakšen način (npr. glede na navodila so sami našli nove možnosti, nove izzive pri premagovanju ovir);
- učencem smo omogočili refleksivno in kritično razmišljanje – upoštevanje različnih perspektiv za doseganje utemeljenih mnenj in odločitev (razumevanje navodila). Med izvajanjem učne vsebine so učenci doživeli izkušnje, kot so vzbujanje in povečanje radovednosti (kam gremo, kako in kaj bomo delali ...);
- udeležence smo vključevali z glavo, srcem in roko (uporaba pravega prostora, metod in načinov za uspešno delo);

- uporabljali smo različne metode in učencem omogočili odkrivanje nečesa novega (s pomočjo razgovora, različnih metod in praktičnih aktivnosti se doseže cilj);
- otrokom smo omogočili priložnosti za delovanje in uživanje v naravnem okolju (celotna dejavnost se je odvijala v naravi, z naravnimi materiali);
- povečevali smo njihovo občutljivost in spodbujali udeleženceve povezanosti z lokacijo (boljše opazovanje okolice ter prepoznavanje objektov v njej; spoznavanje oblike, velikosti vrtače, drevesa).

Vključena so nekatera področja učenčevega življenja:

- povezanost z učenci samimi (med samim izvajanjem nalog, delitev del),
- povezanost z naravnim okoljem (premisli in pogledati naokrog, kje najti naravni in odpadni material za delo, boljši stop pri plezanju glede naravnih danosti; občutenje narave);
- povezanost z okoljem, ki ga je oblikoval človek (doma lahko improvizirano ponovijo zadane naloge ...);
- spodbujanje aktivnega prenosa znanja med izkušnjo in po njej (kaj se da izboljšati, kako bi hitreje, bolje izpeljal nalogo).

Vključeni so bili ključni naravoslovni pojmi, kot so pretok energije (vstop in učenje v naravi – občutenje spokojnosti, miru, sproščenosti), spreminjanje (požagano drevo kot sidrišče za plezanje/spuščanje v naravnem terenu, vejice kot gradbeni material za ptičje gnezdo), ravnovesje (pazi na naravo, prostor zapustiš takšen, kot si vanj vstopil, skrb za okolje).

2.2.2 Estetski pristop

Estetski pristop vključuje občutke in čutne zaznave. S prepletanjem aktivnosti estetskega pristopa z drugimi pristopi udeleženci celostno doživljajo in spoznavajo naravo. Gre za inovativen interdisciplinaren primer poučevanja na prostem z elementi estetskega pristopa, ki nudi možnost poljubne izbire vrstnega reda opravljanja nalog v določenem okolju (odprti krog). Dve nalogi po lastni izbiri so lahko izpustili. Ob evalvaciji so poiskali svoj prostor v vrtači, se posvetili svojim občutkom in izrazili svoja razmišljanja o svoji ekološki ozaveščenosti in svojih ekoloških dejavnostih doma ter zapisali naravovarstvene predloge za vaščane vasi Črmošnjice. Večina se je na dno vrtače spustila/povzpela s pomočjo vrvi, ki je bila zavezana na drevesni štor.

Vse naloge so natisnjene na eko papirju in plastificirane, kar omogoča trajnostno uporabo. Učenci so s permanentnimi pisali nanje zapisovali rešitve in jih po evalvaciji zbrisali.

Vse aktivnosti so prenosljive v druga okolja. Če v bližini ne bi imeli naravne vrtače, bi lahko učenci izmerili del nekega terena (npr. igrišča). Glede na danosti

Izdelava kompasa

kraja izvedbe se zagotovo najde primeren prostor za izvedbo (npr. primerno drevo za meritev itd.).

2.2.3 Skrivnostnost

Elemente učenja s skrivnostnostjo lahko vključimo v aktivnosti tako za motivacijo kot tudi za spoznavanje in učenje o novih vsebinah. Uporabimo lahko zgodbe, posebne pripomočke ter aktivnosti učenja na prostem, povezane s kurikulumom, motivacijo in refleksijo.

Skrivnostnost je bila prisotna že na začetku ure, saj otroci niso vedeli, čemu so se znašli v bližnji luknji (vrtači) in čemu bodo prejeli nahrbtnike. Po prejemu nahrbtnika so odkrivali navodila posameznih nalog in rekvizite za delo. Niso vedeli, da bodo imeli orientacijo na drugačen način in katere naloge jih čakajo. Skrite oblike so iskali s pomočjo ortofoto posnetka, slikovnega in opisnega gradiva. Le-ti so jim nudili namige za uspešno iskanje mesta opravljanja naloge.

Odtis drevesnega lubja

3 Zaključek

Namen, da otroci spoznajo in začutijo neznan naraven prostor v bližini urbanega prostora, pri tem pa se medsebojno povežejo s pomočjo raznolikih nalog, je bil dosežen. Učenci so izboljšali svoje kognitivne sposobnosti. Nehote so urili svoje motorične spretnosti. Spoznali in usvojili so kraški pojem – vrtačo.

Navkljub tekmovalnosti, ki je prisotna v tej starosti, so znotraj skupine uspešno sodelovali in opravili zadane naloge. Glede na interakcijo je bilo vidno, da so uživali v nalogah. Vidno je bilo menjavanje vlog pri opravljanju določenih nalog, saj vsaka vsakemu ne ustreza (pregled nad terenom, slabša motorika, bralno razumevanje).

Vseh sedem nalog je bilo opisanih na plastificiranih eko listih. Z natančnim branjem, uspešnim reševanjem ugank, dobrim opazovanjem okolice in branjem zemljevida so učenci razvozlati stojišče oz. mesto opravljanja naloge. Nekatera vprašanja so bila vezana na mesto stojišča in je bilo nujno, da tam opravijo zadane naloge. S tem so dokazali, da so našli ustrezno lokacijo. Nekateri naloge so lahko opravili tudi drugje, a so npr. potrebni material dobili samo na stojišču.

Pri težjih nalogah so imeli v pomoč zapisane namige, skice izdelka, navodila za izdelavo po korakih (kompas, filtracija vode). Vse skupine so bile samostojne, saj so imele svoj nahrbtnik z vsemi potrebnimi stvarmi in so lahko tudi hkrati delali isto nalogo.

Pri evalvaciji so povedali, da jim je bilo všeč, da so lahko izbrali poljubne naloge, ki so jih opravljali v svojem zaporedju, da niso bili časovno omejeni in vodeni, a so imeli stalno podporo s strani učiteljice. Večina stvari je bila zanje nova in z njimi se še niso srečali, zlasti okolje je predstavljalo nov učni prostor. Všeč jim je bilo, da je lahko več skupin hkrati opravljal isto nalogo. Pridobili so nove izkušnje in znanja, uporabna za življenje.

Navkljub temu, da so bili pripomočki dodatno zapakirani, so jih nekateri v delovni vniemi slabo pazili in so jih založili ali izgubili. Slednje je bilo pričakovano, zato sem imela rezervne pripomočke, liste, flomastre, magnete itd. vnaprej pripravljene. Najbolj jih je pritegnilo samostojno terensko delo. Nekateri skupine so si znotraj opravljanja določene naloge delo razdelili, kar jim je omogočilo, da so uspešno opravili vseh sedem izzivov. Nekateri skupine so iskale svojstvene načine reševanja nalog, kar jim je dodatno vzelo veliko časa in niso utegnili narediti vsaj zadanih petih nalog. Nekateri so občasno »pokukali« k sosedom, dobili namig in nato samostojno nadaljevali z delom. Ob evalvaciji so si bili enotni, da so se veliko naučili, da bi želeli še kdaj nadaljevati s tovrstnih delom in da je prehitro minilo. Všeč jim je bila takšna »igra«.